

דתמרים, ביה תם, דרגא דיעקב, דאתמר ביה, (בראשית כה) ויעקב איש תם. חובין מרים, ועל דא תמרים: תמן ת"ם, ותמן מ"ר.

משום שתמרים, בו תם, דרגת יעקב, שנאמר בו (בראשית כה) ויעקב איש תם. עברות מרות, ועל כף תמרים - שם ת"ם, ושם מ"ר.

הכא רמיז, וימתקו המים. הדא הוא דכתיב, (שמות טו) ויזרהו יי עץ וימתקו המים. מהכא, מאן דאשתדל באורייתא, דאיהו עץ. חובין דיליה, דאתמר בהון (שמות א) וימררו את חיייהם בעבודה קשה, קדשא ברין הוא מחיל ליה, ויתחזרון מתיקין.

כאן רמז, וימתקו המים. זהו שכתוב (שמות טו) ויזרהו ה' עץ, וימתקו המים. מכאן, מי שמשתדל בתורה שהיא עץ, עוונותיו, שנאמר בהן (שם א) וימררו את חיייהם בעבודה קשה, הקדוש ברין הוא מחיל לו, ויחזרו מתוקים.

דיומין ייתון, דיתקיים בהו כמפקנו דמצרים, דאתמר ביה (שמות א) וימת יוסף וכל אחיו וכל הדור ההוא. ובגלותא בתרא, לית מיתה אלא עוני דעני חשוב כמת. לקיים בהון (צפניה ג) והשארתי כף עם עני ודל וחסו בשם יי. לאתקיימא בהון (שמואל ב כב) ואת עם עני תושיע. ואלין עתירים דישתארון בהון יתקיים בהון, (שמות ה) נרפים אתם נרפים. נרפים הם באורייתא. נרפים הם, למעבד טיבו עם מארי תורה. ואנשי חיל המסוככים מעיר לעיר ולא יחוננו.

שיבאו ימים שיתקיים בהם פציאת מצרים, שנאמר בה (שם) וימת יוסף וכל אחיו וכל הדור ההוא. ובגלות האחרונה אין מיתה, אלא עני, שעני חשוב כמת, לקיים בהם (צפניה ג) והשארתי בקרבך [כף] עם עני ודל וחסו בשם ה'. להתקיים בהם (שמואל-ב כב) ואת עם עני תושיע. ועשירים אלו שישארו בהם, יתקיים בהם (שמות ה) נרפים אתם נרפים. נרפים הם בתורה, נרפים הם לעשות טובות עם בעלי תורה ואנשי חיל המסוככים מעיר לעיר ולא יחוננו.

ונרפים הם בכבוד המס, דאי תימא כבדין אינון בכבוד המס, ולא עבדין טיבו, בגין דא תכבד העבודה על האנשים ויעשו בה, דכובד המס עלייהו, ואל ישעו בדברי שקר, דאינון משקרין ואמרין דכובד המס עלייהו, ובגין דא לא יעבדון טיבו. אינון משקרין במלוליהו, ואמרין דמהכובד דתכבד עלייהו, תבן אין נתן, ממונא דשקרא, דביה טועין (ס"א שועין) לקודשא ברין הוא ובגין דלא ישעון ביה, ולא חסו בשם יי, אין נתן לעבדיך. ואלין דאית לון, טמיר וגניז ממונא מלגו, דאיהו תוכן, כגון תוף האוצר ותיבה, אתקיים בהו ותוכן לבנים תתנו. ודא כספים לבנים, דיהון בההוא דרא.

ונרפים הם בכבוד המס. שאם תאמר, כבדים הם בכבוד המס ולא עושים טובות - בגלל זה (שם) תכבד העבודה על האנשים ויעשו בה, שכבוד המס עליהם, ואל ישעו בדברי שקר, שהם משקרין ואומרים שכבוד המס עליהם, ומשום זה לא יעשו טובות. הם משקרין בדבריהם, ואומרים שמהכבוד שתכבד עליהם, תבן אין נתן, ממון השקר שבו טועים (מדברים) לקדוש-ברוך-הוא.

בההוא זמנא (שמות ט"ו) שם שם לו חוק ומשפט, ואינון

ומשום שלא מדברים בו ולא חסו בשם ה', אין נתן לעבדיך. ואליה שיש להם נסתר וגנוז הממון מבפנים, שהוא תכן, כמו תוף האוצר ותבה, מתקיים בהם ותכן לבנים תתנו. וזה כספים לבנים שיהיו באותו דור. באותו זמן, (שמות טו) שם שם לו חק ומשפט, והם בעלי משנה. גם כאן ויבאו מרתה, חוזרת

בהעלותך - קנ"ג ע"א

להם תורה שבעל פה מרה בדתקים רבים, בעניות, שיתקיים בהם (שם א) וימרו את תייהם בעבדה קשה - זו קשיא. בחמר - זה קל וחמר. ובלבנים - זה לבון הלכה. ובכל עבדה בשדה - זו פרייתא. את כל עבדתם אשר עבדו בהם בפרך - זה תיק"ו.

ורועה הנאמן, שם התקים בך, שם שם לו חק ומשפט ונשהו. ובצע הדעת הזה טוב ורע, שהוא אסור והתר, ובאותם סודות שהתגלו על ידך, וימתקו המים. כמו מלח שממתיק את הבשר, כך ימתקו בסודות שמתגלים על ידך כל אותן קשיות ומחלוקות של מים מריים של תורה שבעל פה, יחזרו מתוקים מי התורה. ויסודיך, בסודות אלו שהתגלו על ידך, יהיו לך מתוקים, ויחזרו לך כל הדתקים שלך כחלומות שעברו. וחל"ם בהפוך אותיות - מל"ח, שממתיק את הבשר. גם יסורים ממתקים, כמו שפרשנו.

והרשעים חוזרים יסורים מלח סדומית, שמעור את העינים, לקים בהם (איוב יא) ועיני רשעים תכלינה. והם ערב רב רשעים, שיתקיים בהם באותו זמן, (דניאל יב) יתבררו ויתלבנו ויצרפו רבים והרשיעו רשעים. יתלבנו - אלה בעלי משנה ויצרפו - הם זרע קדש של שאר העם. זהו שכתוב (זכריה יג) וצרפתים כצרוף את הפסף. והרשיעו רשעים - אלה ערב רב.

והמשכילים יבינו (דניאל שם) - אלו בעלי קבלה, שנאמר בהם (שם) והמשכילים יזהרו כזהר הרקיע. אלו אותם שמשתדלים בזהר זה שנקרא ספר הזהר, שהוא כמו תבת נח שמתכנסים בה שנים מעיר ושבע ממלכות, ולפעמים אחד מעיר ושנים ממלכות, שבהם יתקיים (שמות א) כל הבן הילוד היאורה תשליכהו. וזה אורה של ספר זה, והפל על הסבה שלך.

מארי משנה. אוף הכא ויבאו מרתה, אתהדר לון אורייתא דבעל פה, מרה בדחקין סגיאיין, בעניותא, דיתקיים בהו, (שם א) וימרו את תייהם בעבדה קשה: זו קושיא. בחמר: דא קל וחמר. ובלבנים: דא לבון הלכה. ובכל עבדה בשדה: דא פרייתא. את כל עבדתם אשר עבדו בהם בפרך: דא תיק"ו.

ורעיא מהימנא, תמן אתקיים בך, שם שם לו חק ומשפט ונשהו. ובהאי עין הדעת טוב ורע, דאיהו איסור והיתר. ובאינון רזין דאתגליין על ידך, וימתקו המים. כמלח דממתקת בשרא, הכי יתמתקון ברוייתא דאתגליין על ידך, כל אינון קושיות ומחלוקות, דמיין מריין דאורייתא דבעל פה, אתהדרו מתיקן מי אורייתא, ויסורין דילך, ברויין אליו דאתגליין על ידך, והון לך מתיקין, ויהדרון לך כל דחקין דילך, כחלמין דעברין. וחל"ם, בהיפוך אתון מל"ח. דממתקת נת בשרא. אוף יסורין ממתקים. כמה דאוקמוה.

והרשעים מתהדרין יסורין מלח סדומית, דאיהו מסמא את העינים, לקיימא בהו (איוב יא) ועיני רשעים תכלינה. ואינון (דף קנ"ג ע"ב) ערב רב רשיעיא, דיתקיים בהו כההוא זמנא, (דניאל יב) יתבררו ויתלבנו ויצרפו רבים והרשיעו רשעים. יתלבנו: אינון מארי משנה. ויצרפו: אינון זרעא קדישא דשאר עמא. הדא הוא דכתיב, (זכריה יג) וצרפתים כצרוף את הפסף. והרשיעו רשעים, אינון ערב רב.

והמשכילים יבינו, (דניאל יב) אינון מארי קבלה, דאתמר בהון (דניאל יב) והמשכילים יזהרו כזהר הרקיע. אליו אינון דקא משתדלין בזהר דא, דאקרי ספר הזהר, דאיהו כתיבת נח, דמתכונשין בה שנים מעיר, ושבע ממלכותא. ולזמנין אחד מעיר, ושנים ממלכותא. דבהון יתקיים (שמות א) כל הבן הילוד היאורה תשליכהו. ודא אורה דספרא דא, וכלא על סיבה דילך.

תבת נח שמתכנסים בה שנים מעיר ושבע ממלכות, ולפעמים אחד מעיר ושנים ממלכות, שבהם יתקיים (שמות א) כל הבן הילוד היאורה תשליכהו. וזה אורה של ספר זה, והפל על הסבה שלך.

ומאן גרים דא. עורב דאנת תהא בההוא זמנא, פיונה. דשליח אחרא דאקרי בשמך, פערוב דאשתלח בקדמיתא, ולא אתהדר בשליחותא, דאשתדל בשקצים, דאתמר בהון, עמי הארץ שקץ. בגין ממונא דלהון, ולא אשתדל בשליחותיה לאהדרא לצדיקייא בתיובתא. פאלו לא עביד שליחותא דמאריה.

ובך יתקיים רזא דיונה, דעאל בעמקין דתהומי ימא, הכי תיעול אנת בעמיקו דתהומי אורייתא, הדא הוא דכתיב, (יונה ב) ותשליכני מצולה בלבב ימים. ויהוון חכמה חסד נצח לימין. דבגניניהו אמר דוד, (תהלים קיח) ימין יי עושה חיל ימין יי רוממה ימין יי עושה חיל. ותלת משמאלא יתקשרון פחדא, דאינון בינה גבורה הוד. וג' דרגין דאמצעיתא, פתר תפארת יסוד, דאחידן בימינא ושמאלא.

ובגין דחזא לך נביא מתקשר בתלת דרגין דאמצעיתא, פתח עלף האי קרא, (ישעיה נב) הנה ישפיל עבדי ירום ונשא וגבה מאד. ובגין דאנת תהא אחיד בתרין משיחין, אמר דוד על ג' ימינין דמשיח בן דוד, ימין יי תלת זמנין. לקביל ג' שמאלין, דאחיד בהן משיח בן אפרים, אמר מסטרא דחד שמאלא, גבורה, לא אמות. פי אחיה, מסטרא דשמאלא דהו"ד דילך, דאתמר ביה ונתן ההוד למשה. אתיהיב בך, מסטרא דבינה.

בגין דביה הוית אנת חרב ויבש בכלא, בגין משיח בן אפרים, באורייתך, בנביאותך עליה, בגופך דסבילת פמה מיני יסורין, בגין דלא ימות הוא. ובעית רחמי עליה. אתמר ביה פי אחיה, מסטרא דבינה. ובגין דא לא אמות, מסטרא דגבורה. פי אחיה מסטרא דבינה, אילנא דחיי, דאתגבר עליה קריאת שמע של שחרית, וקשיר ליה בקשורא דתפילין, בימינא דאברהם, דאיהו שחרית.

וכי גרם זה? עורב, שאפה תהיה באותו זמן פיונה, ששליח אחר שנקרא בשמך, פערוב שושלח בתחלה ולא חזר בשליחות, שהשתדל בשקצים, שנאמר בהם עמי הארץ שקץ, בגלל ממונם, ולא השתדל בשליחותו להחזיר צדיקים בתשובה, כאלו לא עשה שליחות רבונ.

ובך יתקיים סוד היונה שנכנס בעמקי תהום רבה, כך תכנס אפה בעמקי תהומי התורה. זהו שפתוב (יונה ב) ותשליכני מצולה בלבב ימים. ויהיו חכמה חסד נצח לימין, שבגללם אמר דוד (תהלים קיח) ימין ה' רוממה ימין ה' עשה חיל. ושלש משמאל יתקשרו כאחד, שהם בינה גבורה הוד, ושלש דרגות שבאמצע - פתר תפארת יסוד - שאחוזות בימין ושמאל.

ומשום שראה אותך נביא מתקשר בשלש דרגות האמצע, פתח עליך פסוק זה, (ישעיה נב) הנה ישפיל עבדי ירום ונשא וגבה מאד. ומשום שאפה תהיה אחוז בשני משיחים, אמר דוד על שלשה ימינים של משיח בן דוד, ימין ה' שלש פעמים. כנגד שלשה שמאלים שאחוז בהם משיח בן אפרים, אמר מצד אחד שמאל, גבורה, לא אמות. פי אחיה - מצד שמאל של הו"ד שלך, שנאמר בו ונתן ההוד למשה, נתן בך מצד בינה.

משום שבו היית חרב ויבש בכל, בגלל משיח בן אפרים, בתורתך, בנביאותך עליו, בגופך שסבילת פמה מיני יסורים כדי שהוא לא ימות, ובקשפת עליו רחמים, נאמר בו פי אחיה, מצד הבינה. ומשום זה לא אמות - מצד הגבורה. פי אחיה - מצד הבינה, וקושר אותו בקשר של תפילין בימין אברהם, שהוא שחרית.

בהעלותך - קנ"ג ע"ב

וְאִסַּף מַעֲשֵׂי יְהוָה, מִסְטָרָא דְהוּד. יִסּוּר יִסְרָנִי יְהוָה, חֲכֻמָּה וּבִינָה, מִימִינָא וּמִשְׁמָאלָא, בְּתִלְתּוּ יְמִינִין, וּתְלַת שְׁמָאלִין. וְלַמּוֹת לֹא נִתְּנִי, עֲמוּדָא דְאֲמַצְעִיתָא, בְּג' דְּכָלִּיל פְּתֵר, וְצַדִּיק, וְאִיהוּ בֶן יִ"ה. וּמִיָּד יָקוּם ו' לְה' בְּי"ה, בִּימִינָא וּשְׁמָאלָא, בְּרַחֲמֵי וְתַחְנוּנֵי, בְּכַמְהָ פִּיּוּסִים לְה' וְלִבְנֵהָא, הָדָא הוּא דְכְּתִיב, (עמוס ט) בְּיוֹם הַהוּא אָקִים אֶת סֶפֶת דְּוִד הַנּוֹפֵלֶת. וּבִגְזִין דָּא אָמַר נְבִיא, (ירמיה לא) בְּכִי יִבְאוּ וּבְתַחְנוּנֵים אוֹבִילִם.

קָם רַעֲיָא מְהִימְנָא, וְנָשִׁיק לִיה, וּבְרִיף לִיה, וְאָמַר וְדָאִי שְׁלִיחָא דְמֵאֲרָךְ אַנְתָּ לְגַבְנָן. פְּתַחוּ תְנָאִין וְאֲמֹרָאִין וְאָמְרוּ, רַעֲיָא מְהִימְנָא, אַנְתָּ הֵייתָ יַדְעָ כָּל דָּא, וְעַל יָדְךָ הִיא אֲתַגְלִיָּא, אָבָל בְּעֲנֵנָה דִּילְךָ, דְאֲתַמַּר בְּךָ (במדבר יב) וְהָאִישׁ מֹשֶׁה עֲנֹ מְאֹד, בְּאֲלִין אֲתַרִּין דְאַנְתָּ מִתְבַּיִישׁ לְאַחֲזָקָא טִיבוּ לְגַבְנָךְ, מְנִי קִדְשָׁא בְרִיף הוּא לָן, וְלִבּוּצֵינָא קִדְשֵׁינָא, לְמַהוּי בִּידְךָ וּבְפִימָךְ בְּאֲלִין אֲתַרִּין. (ע"כ רעיא מְהִימְנָא).

וּבְיוֹם הַקִּים אֶת הַמִּשְׁפָּן. (במדבר ט) רַבִּי חֲזִיא פְּתַח, (תהלים קיב) פְּזֹר נִתַּן לְאַבְיוֹנִים צְדָקָתוֹ עוֹמְדָת לְעַד קִרְנוֹ תְרוּם בְּכַבּוּד. פְּזֹר לְאַבְיוֹנִים, מְאִי פְזֹר. כְּמָה דְאֲתָּ אָמַר (משלי יא) יֵשׁ מִפְּזֹר וְנוֹסָף עוֹד. יְכוּל פְּזֹר בְּעֵלְמָא, קָא מִשְׁמַע לָן פְּזֹר נִתַּן לְאַבְיוֹנִים, פִּיּוֹן דִּיהִיב לְמִסְכְּנֵי, הָאִי פְּזֹרָא נְאוּת. מְאִי וְנוֹסָף עוֹד. בְּכָלֵא. וְנוֹסָף עוֹד בְּעוֹתָרָא. וְנוֹסָף עוֹד בְּחִיֵּי.

הָאִי קָרָא הָכִי מִיבְעֵי לִיה, יֵשׁ מִפְּזֹר וְיוֹסָף עוֹד, מְאִי וְנוֹסָף. אָלָא הַהוּא אֲתַר דְשָׂרֵי בֵיה מִיתָה, הוּא גָרִים לִיה דִּיתוּסָף מִחִיִּים דְלַעִילָא לְאוֹסְפָא לִיה. אָמַר רַבִּי יְהוּדָה אָמַר רַבִּי חֲזִיא, קָרָא אֶסְהִיד, דְּכָל מְאֵן דִּיהִיב לְמִסְכְּנֵי, אֲתַעַר אֵילְנָא דְחִיֵּי, לְאוֹסְפָא לְהֵהִיא אֵילְנָא דְמוֹתָא, וּכְדִין אֲשַׁתְּכַח חִיִּים וְחָדוּ הַפְּסוּק מַעֲיֵד שְׁכָל מִי שְׁנוֹתָן לְעַנְיִים, מְעוֹרֵר עֵץ הַחַיִּים לְהוֹסִיף לְאוֹתוֹ עֵץ הַמּוֹת, וְאָז נִמְצָא חִיִּים וְשִׁמְחָה לְמַעְלָה. וְהָאֲדָם שְׁגוֹרָם אֶת זֶה, בְּשַׁעֲהָ שְׁצָרִיף לּוֹ, אוֹתוֹ עֵץ הַחַיִּים עוֹמֵד עָלָיו,

וְאִסַּף מַעֲשֵׂי יְהוָה - מִצַּד הַהוּד. יִסּוּר יִסְרָנִי יְהוָה - חֲכֻמָּה וּבִינָה, מִיְמִין וּמִשְׁמָאל, בְּשְׁלֹשָׁה יְמִנִים וּבְשְׁלֹשָׁה שְׁמָאלִים. וְלַמּוֹת לֹא נִתְּנִי - הַעֲמוּד הָאֲמַצְעִי בְּג' שְׁכוּלָל פְּתֵר וְצַדִּיק, וְהוּא בֶן יִ"ה. וּמִיָּד יָקוּם ו' לְה' בְּי"ה, בִּימִין וּשְׁמָאל, בְּרַחֲמֵים וְתַחְנוּנֵים, בְּכַמְהָ פִּיּוּסִים לְה' וְלִבְנֵהָ. זֶהוּ שְׁפָתוֹב (עמוס ט) בְּיוֹם הַהוּא אָקִים אֶת סֶפֶת דְּוִיד הַנּוֹפֵלֶת. וּמִשׁוּם זֶה אָמַר הַנְּבִיא (ירמיה לא) בְּכִי יִבְאוּ וּבְתַחְנוּנֵים אוֹבִילִם.

קָם רוּעָה הַנְּאָמֵן וְנָשַׁק לוֹ וּבְרִיף אוֹתוֹ, וְאָמַר, וְדָאִי שְׁלִיחָא רְבוּנָךְ אַתָּה אֲלִינוּ. פְּתַחוּ תְנָאִים וְאֲמֹרָאִים וְאָמְרוּ, רֹעֵה הַנְּאָמֵן, אַתָּה הֵייתָ יוֹדֵעַ כָּל זֶה, וְעַל יָדְךָ הִתְגַּלְתָּה, אָבָל בְּעֲנֵנָה שְׁלָךְ, שְׁנֵאֲמַר בְּךָ (במדבר יב) וְהָאִישׁ מֹשֶׁה עֲנֹ מְאֹד, בְּמִקּוֹמוֹת אֵלּוֹ שְׁאֲתָה מִתְבַּיִישׁ לְהַחֲזִיק טוּבָה אֵלֶיךָ, מִנְּהַ הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא אוֹתְנוּ וְלִמְנוּרָה הַקְּדוֹשָׁה לְהִיּוֹת בִּידְךָ וּבְפִיךָ בְּמִקּוֹמוֹת אֵלּוֹ. (עד כאן רעיא מְהִימְנָא).

וּבְיוֹם הַקִּים אֶת הַמִּשְׁפָּן. רַבִּי חֲזִיא פְּתַח, (תהלים קיב) פְּזֹר נִתַּן לְאַבְיוֹנִים צְדָקָתוֹ עוֹמְדָת לְעַד קִרְנוֹ תְרוּם בְּכַבּוּד. פְּזֹר לְאַבְיוֹנִים, מְאִי פְזֹר. כְּמָה דְאֲתָּ אָמַר (משלי יא) יֵשׁ מִפְּזֹר וְנוֹסָף עוֹד. יְכוּל פְּזֹר בְּעֵלְמָא? בָּא לְהַשְׁמִיעֵנוּ פְּזֹר נִתַּן לְאַבְיוֹנִים. פִּיּוֹן שְׁנִתָּן לְעַנְיִים, פְּזֹר זֶה נְאֻה. מַה זֶה וְנוֹסָף עוֹד? בְּכָל. וְנוֹסָף עוֹד - בְּעֵשֶׂר. וְנוֹסָף עוֹד - בְּחִיִּים. פְּסוּק זֶה בְּךָ צָרִיף לּוֹ לְהִיּוֹת: יֵשׁ מִפְּזֹר וְיוֹסָף עוֹד. מַה זֶה וְנוֹסָף? אָלָא אוֹתוֹ מְקוּם שְׁשׁוּרָה בּוֹ מִיתָה, הוּא גוֹרָם לוֹ שְׁתִּיתוּסָף מִחִיִּים שְׁלַמְעֵלָה לְהוֹסִיף לוֹ. אָמַר רַבִּי יְהוּדָה אָמַר רַבִּי חֲזִיא,

הַפְּסוּק מַעֲיֵד שְׁכָל מִי שְׁנוֹתָן לְעַנְיִים, מְעוֹרֵר עֵץ הַחַיִּים לְהוֹסִיף לְאוֹתוֹ עֵץ הַמּוֹת, וְאָז נִמְצָא חִיִּים וְשִׁמְחָה לְמַעְלָה. וְהָאֲדָם שְׁגוֹרָם אֶת זֶה, בְּשַׁעֲהָ שְׁצָרִיף לּוֹ, אוֹתוֹ עֵץ הַחַיִּים עוֹמֵד עָלָיו,